

ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԻՑ ԲԵՈՂ 2020-2022ԹԹ.ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԿՅԱՆՔԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔ

Նպատակ. Դատարան ուղարկված ընտանիքում բռնության դեպքերով հարուցված քրեական գործերի թվի առնվազն 10% աճ:

- *Ելակետային տվյալներ՝ 2019թ. 10 ամիսների ընթացքում քննվել է ընտանիքում բռնության 378 դեպք, որից 95-ով հարուցվել են քրեական գործեր (որից 22-ը ուղարկվել է դատարան, 73-ը կարճվել), 283-ով նյութերով քրեական գործի հարուցումը մերժվել է: 2018թ. 10 ամիսների ընթացքում քննվել է ընտանիքում բռնության 585 դեպք, որից 113-ով հարուցվել են քրեական գործեր (որից 21-ը ուղարկվել է դատարան, 92-ը կարճվել է), 472-ով նյութերով քրեական գործի հարուցումը մերժվել է:*

Խնդիր. Մահացության դեպքերի թվի կրճատում և թիրախային խմբերի պաշտպանվածության մակարդակի բարձրացում:

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին(ներ)	Համակատարող մարմին(ներ)	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
1	Իրականացնել վերապատրաստումներ (դասընթացներ) կյանքի իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ՁՈւ հրամանատարների, ռազմական ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների, փաստաբանների և քրեակատարողական ծառայության ծառայողների համար	1. Վերապատրաստվել է հրամանատարների 18%-ը 2. «Մարդու իրավունքները զինված ուժերում» առարկան ներառել Վ.Սարգսյանի անվան ռազմական համալսարանի Սպաների որակավորման բարձրացման կենտրոնի (ՍՈԲԿ) և հրամանատարա-շտաբային ֆակուլտետի (ՀՇՖ) ուսումնական ծրագրերում	Նվազել են ՁՈւ-ում մահվան դեպքերը	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
		Վերապատրաստվել է ռազմական	Նվազել են ՁՈւ-ում մահվան դեպքերը,	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	ՀՀ ոստիկանության		

		<p>ուստիկանների 17%-ը</p> <p>դրանց վերաբերյալ քրեական գործերով հետաքննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտումները</p>		<p>ակադեմիա՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>		
	<p>Վերապատրաստվել է քննիչների 8%-ը</p>	<p>Նվազել են ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով նախաքննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտումները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>		
	<p>Վերապատրաստվել է դատախազների 4%-ը</p>	<p>Նվազել են ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերը, դրանց վերաբերյալ քրեական գործերով մինչդատական քննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտումները</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ Համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>		
	<p>Վերապատրաստվել է դատավորների 41%-ը</p>	<p>ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով նվազել են դատական քննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ</p> <p>Դատավորների ընդհանուր ժողովի ուսումնական հարցերի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>		

		Վերապատրաստվել է քրեակատարողական ծառայողների 25%-ը	Նվազել են ՔԿ-ներում մահվան դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ		
2	Բարձրացնել կյանքի իրավունքի վերաբերյալ զորակոչիկների, զինծառայողների և ազատությունից զրկված անձանց իրազեկվածությունը	<p>1. Ձորամասերի և զինկոմիսարիատների 60%-ում փակցվել են մարդու իրավունքների (կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք) վերաբերյալ պաստառներ</p> <p>1.1 Ձորամասերում և զինկոմիսարիատներում իրականացվել է կյանքի իրավունքի վերաբերյալ թվով 15 իրազեկման ակցիա</p> <p>1.2 Մշակվել և տարածվել են զորամասերում, զինկոմիսարիատներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին</p> <p>1.3 Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է զինված ուժերում մարդու իրավունքների վերաբերյալ առնվազն</p>	Նվազել են ՁՈւ-ում և ՔԿ-ներում մահվան դեպքերը	1. ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	Հանրային հեռուստառադիոը նկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		<p>3 տեսաձայնագրություն</p> <p>2.ՔԿՀ-ների 100%-ում փակցվել են մարդու իրավունքների (կյանքի իրավունք, խոշտանգումների արգելք) վերաբերյալ պաստառներ</p> <p>2.1 Մշակվել և տարածվել է ՔԿՀ-ներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 10 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին</p> <p>2.2 Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել են ՔԿՀ-ներում մարդու իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն</p>		<p>2. ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>			
3	<p>ԶՈւ-ում ամրապնդել հանդուրժողականության և փոխադարձ հարգանքի մթնոլորտը</p>	<p>1. Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ ԶՈւ-ում անհանդուրժողականության դրսևորումների պատճառների, նպաստող գործոնների և դրանց հաղթահարման ուղիների վերաբերյալ</p> <p>2.Զորամասերի 30%-ում կազմակերպվել են հոգեբանների դասախոսություններ</p>	<p>ԶՈւ-ում նվազել են ոչ կանոնադրային հարաբերություններ ի հետևանքով մահվան դեպքերը</p>	<p>ՀՀ պաշտպանության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>	<p>2020-2022թթ. պարբերաբար</p>	<p>Պետական բյուջե</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ</p>

4	Սահմանել ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերի արագ և թափանցիկ քննության վերաբերյալ իրազեկման չափորոշիչներ	Ընդունվել են ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերի արագ և թափանցիկ քննության վերաբերյալ գերատեսչական ակտեր (ուղեցույցներ)՝ քննչական և դատավարական գործողությունների վերջնաժամկետների, եղանակների, տուժողների իրավահաջորդների/նե րկայացուցիչների և հանրությանը իրազեկման պարբերականության վերաբերյալ	Նվազել են ՁՈւ-ում և ՔԿՀ-ներում մահվան դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով մինչդատական վարույթի ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ պաշտպանության նախարարություն ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ ՀՀ Ոստիկանություն ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
5	Քրեականացնել ընտանեկան բռնությունը և կանանց նկատմամբ բռնությունը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	Քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում ավելացել է քրեաիրավական արդյունավետ պաշտպանություն ստացած անձանց քանակը, որոնք տուժել են ընտանեկան բռնությունից Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են ընտանեկան բռնության դեպքերով, նյութաիրավական հիմքերի բացակայության պատճառով, միջազգային չափանիշներին հակառակ, քրեական գործի	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ ՀՀ Ոստիկանություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

			հարուցումը մերժելու կամ դրանք կարճելու մասին որոշումները				
6	Օրենսդրորեն ամրագրել ընտանեկան բռնությունից և կանանց նկատմամբ բռնությունից տուժած անձանց արդյունավետ պաշտպանության դատավարական երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է վերլուծություն՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից 2. Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են ընտանեկան բռնության դեպքերով միջազգային չափանիշներին հակառակ՝ նյութաիրավական հիմքերի և/կամ դատավարական երաշխիքների բացակայության պատճառով քրեական գործի հարուցումը մերժելու կամ դրանք կարճելու մասին որոշումները	«Արդարադատության նախարարություն	«Ազգխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ «Քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ «Ոստիկանություն «մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
7	Վերապատրաստումներ իրականացնել ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության թեմաներով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների ու բուժաշխատողների, կրթական հաստատությունների ներկայացուցիչների համար, ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների համար	Վերապատրաստվել է 10%-ը	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության հետևանքով մահվան դեպքերը, դրանց վերաբերյալ քրեական գործերով հետաքննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտումները	«Ոստիկանություն	«մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
		Վերապատրաստվել է քննիչների 23%-ը	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերի վերաբերյալ	«Արդարադատության նախարարություն	«Արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ «Քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ		

		քրեական գործերով նախաքննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը			
	Վերապատրաստվել է դատախազների 11%-ը	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով մինչդատական վարույթի ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ	
	Վերապատրաստվել է դատավորների 61%-ը	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով դատական քննության ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ Դատավորների ընդհանուր ժողովի ուսումնական հարցերի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ	
	Վերապատրաստվել է ընտանեկան բռնության ենթարկված անձանց աջակցության կենտրոնների աշխատակիցների 90%-ը	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	
	Վերապատրաստվել է կրթական հաստատությունների	Նվազել են ընտանեկան բռնության և	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի	

		30%-ի ներկայացուցիչները	երեխաների նկատմամբ բռնության դեպքերը	նախարարություն	աշխատակազմ համաձայնությամբ		
		Վերապատրաստվել է բուժաշխատողների 5 %-ը	Բարձրացել է ընտանեկան բռնության զոհերի նկատմամբ արձագանքման որակը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ համաձայնությամբ		
8	<p>1. Ստեղծել աջակցության կենտրոններ և ապաստարաններ ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց համար</p> <p>2. Ընտանիքում բռնության ենթարկված անձանց, անհրաժեշտության դեպքում նրանց խնամքի տակ եղած անձանց ծառայությունների տրամադրում</p>	<p>1. Ստեղծվել է ընտանեկան բռնությունից տուժած անձանց համար 11 աջակցման կենտրոն / 2 ապաստարան</p> <p>2. Օրենքով սահմանված ծառայություններ են մատուցվում 1800 անձի համար</p>	Նվազել են ընտանեկան բռնության հետևանքով մահվան դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ քաղաքաշինության ն կոմիտե	2020 թ. առաջին կիսամյակ 2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
9	Ընդունել ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիր	Ընդունվել է ընտանեկան բռնության դեմ պայքարի վերաբերյալ գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին Կառավարության որոշում	Նվազել են ընտանեկան բռնության և կանանց նկատմամբ բռնության հետևանքով մահվան դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	<p>ՀՀ ոստիկանություն</p> <p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p> <p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p> <p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ համաձայնությամբ</p>	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում

10	Հաստատել շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում տարեց խնամվողների նկատմամբ բռնության դեպքերի հայտնաբերման, կանխարգելման, համապատասխան մարմիններին իրազեկման, ինչպես նաև բռնության ենթարկված անձանց հետ սոցիալ-հոգեբանական աջխատանքների իրականացման կարգ	Ընդունվել է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարի համապատասխան հրաման	Նվազել են տարեցների նկատմամբ բռնության դեպքերը շուրջօրյա խնամքի հաստատություններում	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ ոստիկանություն	2021 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
----	---	--	---	--	-------------------	--------------------------	--

11 *(կեպոն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)*

խոշտանգումների արգելք

Նպատակ. Դատարան ուղարկված խոշտանգման հիմքով հարուցված քրեական գործերի թվի առնվազն 5% աճ:

- *ելակետային տվյալներ. 2018 թվականի ընթացքում ՀՀ հատուկ քննչական ծառայության կողմից, Ոստիկանության կամ քրեակադրոպիայի հիմնարկի անձնակազմի կողմից վաղ վերաբերմունքի (ՀՀ քրեական օրենսգրքի 309-րդ հոդվածի 2-րդ մաս, 309.1-րդ հոդված) արդյունքում հարուցվել կամ վարույթ է ընդունվել 98 քրեական գործ, որից՝ 3 քրեական գործ՝ 4 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան, 57-ը կարճվել է, 16-ը կասեցվել է՝ անձը հայտնի չլինելու հիմքով, 4-ը ուղարկվել է ըստ քննչական ենթակայության, 18-ը միացվել է այլ քրեական գործերի: 2019 թվականի 1-ին կիսամյակի ընթացքում՝ 80 քրեական գործ, որից 4 քրեական գործ՝ 7 անձի վերաբերյալ մեղադրական եզրակացությամբ ուղարկվել է դատարան, 39-ը կարճվել է, 7-ը կասեցվել է՝ անձը հայտնի չլինելու հիմքով, 3-ը ուղարկվել է ըստ քննչական ենթակայության, 5-ը միացվել է այլ քրեական գործերի, 22 քրեական գործի նախաքննությունը շարունակվում է:*

Խնդիր. Արդյունավետ քննության միջոցով խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի դեպքերի նվազում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
12	ՀՀ ոստիկանության և ոստիկանության բաժիններում տեղադրել տեսաձայնագրման միջոցներ	1. ՀՀ ոստիկանության 12 բաժնում տեղադրվել են տեսախցիկներ 2. ՀՀ ոստիկանության 22 բաժնում տեղադրվել	Նվազել են ՀՀ ոստիկանության բաժիններում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվություներ նվաստացնող	ՀՀ ոստիկանություն		1. 2020թ. երկրորդ կիսամյակ 2. 2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ

		<p>են տեսախցիկներ</p>	<p>վերաբերմունքի դեպքերը, տեսաձայնագրություններն օգտագործվել են որպես ապացույց՝ այդ դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով</p> <p>Նվազել են քրեական գործերի մինչդատական վարույթում քրեական դատավարության մասնակիցների իրավունքների խախտումները, ապացույցների՝ քննչական և դատավարական գործողությունների իրականացման կարգի խախտմամբ ձեռքբերման դեպքերը</p>				<p>աղբյուրներ</p>
		<p>3. ՀՀ ռազմական ոստիկանության 14 բաժնում, 3 բաժանմունքում և 1 զորամասում տեղադրվել են տեսախցիկներ՝ յուրաքանչյուրում 3-8 հաշվարկով՝ պայմանավորված ֆինանսական միջոցներով և այդ ստորաբաժանումների տարածքների առանձնահատկություններով</p>	<p>Նվազել են ՀՀ ռազմական ոստիկանության բաժիններում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը, տեսաձայնագրություններն օգտագործվել են որպես ապացույց՝ այդ դեպքերի վերաբերյալ քրեական գործերով</p> <p>Նվազել են</p>	<p>ՀՀ պաշտպանության նախարարություն</p>		<p>2022թ. երկրորդ կիսամյակ</p>	

			քրեական գործերի մինչդատական վարույթում քրեական դատավարության մասնակիցների իրավունքների խախտումները, ապացույցների՝ քննչական և դատավարական գործողությունների իրականացման կարգի խախտմամբ ձեռքբերման դեպքերը				
13	Ձեռք բերել ձերբակալված և կալանավորված անձանց (այդ թվում՝ հատուկ կարիքներ և հաշմանդամություն ունեցող անձանց) տեղափոխող մատչելի տրանսպորտային միջոցներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	Ձեռք է բերվել 44 տրանսպորտային միջոց՝ նախատեսված ազատությունից զրկված անձանց (այդ թվում՝ հատուկ կարիքներ և հաշմանդամություն ունեցող անձանց) տեղափոխման համար	Նվազել են ձերբակալված և կալանավորված անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի դեպքերը	«Նոստիկանություն		2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
14	Օրենսդրորեն ամրագրել վաղեմության ժամկետի կիրառման սահմանափակումներ խոշտանգման հանցանքի նկատմամբ	Քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են խոշտանգման դեպքերը, դրանց վերաբերյալ քրեական գործերի հարուցումը մերժելու կամ դրանք կարճելու մասին որոշումները	«Արդարադատության նախարարություն	«ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ «Քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ «Նոստիկանություն ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
15	Մշակել «ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և «հոգեկան տառապանք» եզրույթների մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ ուղեցույցներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն խոշտանգումների համատեքստում «ֆիզիկական ուժեղ ցավ» և « հոգեկան տառապանք» եզրույթների	Նվազել են խոշտանգման դեպքերը, դրանց վերաբերյալ քրեական գործերով քրեական գործի հարուցումը մերժելու կամ	«Արդարադատության նախարարություն	«ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ «ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		<p>սահմանումների, դրսևորումների վերաբերյալ</p> <p>2. ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի կողմից ընդունվել է ուղեցույց իրավակիրառողների համար՝ նշված հասկացությունների մեկնաբանման և կիրառման վերաբերյալ</p> <p>3. Ուղեցույցը կիրառվում է ՀՀ արդարադատության ակադեմիայի կողմից իրականացվող դասընթացների շրջանակներում</p>	դրանք կարճելու մասին որոշումները		<p>ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՀՀ ոստիկանություն</p> <p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>		
16	Վերանորոգել ՔԿՀ-ների խցերը՝ միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան	<p>1. Իրականացնել ՔԿՀ-ների խցերի պայմանների ուսումնասիրություն</p> <p>2. Վերանորոգվել է ՔԿՀ-ների առնվազն 25 խուց</p>	Բարելավվել են ազատությունից զրկված անձանց պահման պայմանները: Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ անմարդկային կամ արժանապատվություները նվաստացնող վերաբերմունքի ցուցաբերման ռիսկերը:	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2022թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
17	Կահավորել ՔԿՀ-ներում հատուկ խցեր՝ ինքնասպանության հակում ունեցող անձանց համար	Առնվազն 2 ՔԿՀ-ում կահավորվել են հատուկ խցեր	Նվազել են ՔԿՀ-ներում ինքնասպանության ռեպերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2022 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

18	<p>Ստեղծել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնելու մեխանիզմ, որը կերաշխավորի դիմողի պաշտպանությունը</p>	<p>ՁՈւ-ում ներդրվել է խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնող անձի պաշտպանությունը երաշխավորող մեխանիզմ</p>	<p>Նվազել են ՁՈւում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը</p>	<p>ՀՀ պաշտպանության նախարարություն</p>	<p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>	<p>2022 թ. երկրորդ կիսամյակ</p>	<p>Պետական բյուջե</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ</p>
<p>ՔԿՀ-ներում ներդրվել է խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնող անձի պաշտպանությունը երաշխավորող մեխանիզմ</p>	<p>Նվազել են ՔԿՀ-ներում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>				
<p>Հոգեբուժական հաստատություններում ներդրվել են խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնող անձի պաշտպանությունը երաշխավորող մեխանիզմ</p>	<p>Նվազել են հոգեբուժական հաստատություններում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը</p>	<p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p>	<p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>				
<p>Երեխաների խնամքի հաստատություններում ներդրվել են</p>	<p>Նվազել են Երեխաների խնամքի հաստատու-</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p>	<p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>				

		խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի մասին հաղորդումներ ներկայացնող անձի պաշտպանությունը երաշխավորող մեխանիզմ	թյուններում խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը				
19	Ապահովել խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու իրավունքի արդյունավետ իրականացման մեխանիզմները	Խոշտանգումից տուժած անձանց հոգեբանական, սոցիալական և իրավական ծառայություններից օգտվելու կարգը և պայմանները բարելավվել և արդյունավետ կիրառվում են	Խոշտանգման և այլ վատ վերաբերմունքի գոհերը պետության կողմից ապահովվում են վերականգնողական ծառայություններով, այդ թվում՝ բժշկական, հոգեբանական, սոցիալական և իրավական Ստեղծվել են երաշխիքներ խոշտանգման գոհերի իրավունքների վերականգնման ուղղությամբ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
20	Ավելացնել ապաստան հայցող անձանց համար նախատեսված սենյակների քանակը	Ապաստան հայցող անձանց համար նախատեսված սենյակների թիվն ավելացել է 100-ով	Նվազել են ապաստան հայցող անձանց նկատմամբ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե	2020թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
21	Բարելավել ազատությունից զրկված անձանց՝ դատարաններում պահելու համար նախատեսված խցերի պայմանները՝ միջազգային	Բարելավվել է ազատությունից զրկված անձանց դատարաններում	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ դատական դեպարտամենտ՝ համաձայնությամբ	2022թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե

	չափանիշներին համապատասխան	պահելու համար նախատեսված առնվազն 3 խուց	անմարդկային կամ արժանապատվությ ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը				Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
22	Օրենսդրությամբ հստակեցնել Ոստիկանության և Արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության ուղեկցող ստորաբաժանումների գործառույթները	1. Կատարել ուսումնասիրություն Ոստիկանության և Արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության ուղեկցող ստորաբաժանումների գործառույթների շրջանակներում առկա բացերի վերաբերյալ՝ միջազգային լավագույն չափանիշների տեսանկյունից 2. Ուսումնասիրության արդյունքներով մշակված օրենսդրական փոփոխություններն ընդունվել են	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ անմարդկային կամ արժանապատվությ ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	«Արդարադատության նախարարություն	«Ամարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ «Ազատական դեպարտամենտ՝ համաձայնությամբ «Ոստիկանություն	2022 թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
23	<i>(կեդն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)</i>						
24	Բարձրացնել հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	1. Հոգեբուժական հաստատությունների 100%-ում փակցվել են մարդու իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ 2. Մշակվել և տարածվել է հոգեբուժական հաստատություններում մարդու իրավունքների վերաբերյալ 1 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին	Նվազել են հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց նկատմամբ անմարդկային կամ արժանապատվությ ունը նվաստացնող վերաբերմունքի, այլ իրավունքների խախտումների դեպքերը	«Առողջապահության նախարարություն	Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ «Ամարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	1. 2021թ. առաջին կիսամյակ 2. 2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		<p>3. (կեպն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)</p> <p>4. (կեպն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)</p>				<p>3. 2022թ. երկրորդ կիսամյակ</p> <p>4. 2022թ. առաջին կիսամյակ</p>	
25	Օրենսդրորեն արգելել երեխայի նկատմամբ մարմնական պատիժները	Օրենքների նախագծերն ուղարկվել են Ազգային ժողով	Օրենքների նախագծերի ընդունման արդյունքում նվազել են երեխաների նկատմամբ բռնության դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p> <p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p>	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
26	Վերապատրաստումներ իրականացնել խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների, հոգեբուժական, երեխաների խնամքի հաստատությունների աշխատողների, քրեակատարողական ծառայության ծառայողների և բժշկական անձնակազմի համար	Վերապատրաստվել է ոստիկանների 21%-ը	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց, ՀՀ ոստիկանության բաժիններում գտնվող անձանց նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ ոստիկանություն	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
Վերապատրաստվել է ոստիկանների 35%-ը		Նվազել են ոստիկանության բաժիններում գտնվող անձանց նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվության	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն	<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ</p>			

			ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը				
		Վերապատրաստվել է քննիչների 51%-ը	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց, քրեական դատավարության այլ մասնակիցների նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությու ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ		
		Վերապատրաստվել է դատախազների 7%-ը	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց, քրեական դատավարության այլ մասնակիցների նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությու ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ		
		Վերապատրաստվել է դատավորների 10%-ը	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց, քրեական	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ		

			դատավարության այլ մասնակիցների նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը		Դատավորների ընդհանուր ժողովի ուսումնական հարցերի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ		
		Վերապատրաստվել է հոգեբուժական հաստատությունների աշխատակիցների 15%-ը	Նվազել են հոգեբուժական հաստատություններում գտնվող անձանց նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	
		Վերապատրաստվել է երեխայի խնամքի հաստատությունների աշխատակիցների 50%-ը	Նվազել են երեխայի խնամքի հաստատություններում գտնվող երեխաների նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	
		Վերապատրաստվել է ՔԿ՝ ծառայողների 25%	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց, քրեական դատավարության այլ մասնակիցների նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	

			ունը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը				
		Վերապատրաստվել է ՔԿՀ-ներում աշխատող բժշկական անձնակազմի անդամների 25%-ը	Նվազել են ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ խոշտանգումների, անմարդկային կամ արժանապատվությոնը նվաստացնող վերաբերմունքի դեպքերը, ավելացել է խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի բացահայտված դեպքերի քանակը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		

Գործի արդար քննության իրավունք

Նպատակ. Արդար դատաքննության իրավունքի ենթադրյալ խախտմամբ ՄԻԵԴ ներկայացված բողոքների քանակի նվազում

Խնդիր. Մեղադրյալ անձանց նկատմամբ մարդու իրավունքների խախտումների քանակի և բողոքների նվազում:

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
27	Ապահովել քննչական և դատավարական գործողությունների տեսաձայնագրումը	<p>ՀՀ քննչական կոմիտեի 85 ստորաբաժանումներում առկա են տեսաձայնագրման միջոցներ</p> <p>ՀՀ հատուկ քննչական ծառայությունում առկա են տեսաձայնագրման միջոցներ</p>	Նվազել են քրեական գործերի մինչդատական վարույթում քրեական դատավարության մասնակիցների իրավունքների խախտումները, ապացույցների՝ քննչական և դատավարական գործողությունների իրականացման	<p>ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՀՀ հատուկ քննչական ծառայություն՝ համաձայնությամբ</p>		<p>2022թ. առաջին կիսամյակ</p> <p>2022թ. առաջին կիսամյակ</p>	<p>Պետական բյուջե</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ</p>

			կարգի խախտմամբ ձեռքբերման դեպքերը				
28	Կահավորել քննչական բաժինները ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման նպատակով	<p>«Քննչական կոմիտեի 10 ստորաբաժանումներում ստեղծվել են ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման համար նախատեսված սենյակ</p> <p>Հատուկ քննչական ծառայության 2 ստորաբաժանումներում ստեղծվել են ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման քննչական գործողությունները մասնակիցների՝ միմյանց տեսողական ընկալումից դուրս իրականացման համար նախատեսված սենյակ</p>	Նվազել են ճանաչման ներկայացնելու և առերեսման ժամանակ համապատասխան արար ճանաչողի և ճանաչվողի, առերեսվողների (հարցաքննվողների) իրավունքների խախտման դեպքերը	<p>«Քննչական կոմիտեի՝ համաձայնությամբ</p> <p>«Հատուկ քննչական ծառայություն՝ համաձայնությամբ</p>		2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե
						2022թ. առաջին կիսամյակ	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
29	Օրենսդրորեն ամրագրել գրավի՝ որպես այլընտրանքային խափանման միջոցի կիրառման հստակ չափանիշներ	Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են կալանավորման՝ որպես խափանման միջոցի կիրառման և գրավի հայեցողական կիրառման դեպքերը	«Արդարադատության նախարարություն	«Անարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
					ՄԻԵԴ-ում «Ներկայացուցչի գրասենյակ		
30	Օրենսդրորեն սահմանել բացատրություն վերցնելու կարգը	Օրենքների նախագծերն ուղարկվել են Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծերի ընդունման արդյունքում նվազել են բացատրություն վերցնելու	«Արդարադատության նախարարություն	«Ոստիկանություն	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
					«Գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ		

			շրջանակներում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը		«Վարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ»		
31	Վերանայել բերման ենթարկելու կարգի իրավական կարգավորումները	Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են բերման ենթարկելու շրջանակներում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	«Արդարադատության նախարարություն»	«Ոստիկանություն» «Գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ» «Վարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ»	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
32	Օրենսդրորեն ամրագրել «հանցագործության մասին հաղորդման» հասկացությունը՝ հստակեցնելով հաղորդման բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները	Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են հանցագործությունից տուժած անձանց իրավունքների խախտման, միջազգային չափանիշներին հակառակ քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշումների քանակը	«Արդարադատության նախարարություն»	«Գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ»	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
33	Օրենսդրորեն ամրապնդել իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող անձանց քրեաիրավական պաշտպանության երաշխիքները	1. Կատարվել է միջազգային փորձի ուսումնասիրություն իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող անձանց քրեաիրավական պաշտպանությանն առնչվող միջազգային չափանիշների և լավագույն փորձի	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են իրավապաշտպան գործունեություն իրականացնող անձանց իրավունքների խախտման դեպքերը	«Արդարադատության նախարարություն»	«Գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ» «Վարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ»	2022 թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		վերաբերյալ 2. Ըստ ուսումնասիրության արդյունքների՝ քրեական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով կամ հաստատվել են համապատասխան ուղեցույցներ					
34	Իրականացնել վերապատրաստումներ գործի արդարացի քննության իրավունքի թեմայով՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան, այդ թվում՝ ոստիկանների, ռազմական ոստիկանների, քննիչների, դատախազների, դատավորների համար	Վերապատրաստվել է ոստիկանների 21%-ը	Նվազել են ՀՀ ոստիկանության կողմից քրեական գործի քննության մինչդատական վարույթում գործի արդարացի քննության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ ոստիկանություն		2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
		Վերապատրաստվել է ռազմական ոստիկանների 30%-ը	Նվազել են ՀՀ ռազմական ոստիկանության կողմից քրեական գործի քննության մինչդատական վարույթում գործի արդարացի քննության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն			
		Վերապատրաստվել է ՀՔԾ քննիչների 11%-ը	Նվազել են քրեական գործի նախաքննության փուլում գործի արդարացի քննության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ ՀՀ հատուկ քննչական		

					ճառայություն՝ համաձայնությամբ		
		Վերապատրաստվել է դատախազների 25%-ը	Նվազել են քրեական գործի մինչդատական վարույթում գործի արդարացի քննության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ		
		Վերապատրաստվել է դատավորների 41%-ը	Նվազել են գործի արդարացի քննության իրավունքի խախտման դեպքերը քրեական, քաղաքացիական և վարչական գործերով	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ Դատավորների ընդհանուր ժողովի ուսումնական հարցերի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ		
35	Կատարելագործել վարույթն իրականացնող մարմին ներկայանալու վերաբերյալ անձի ծանուցմանը վերաբերող օրենսդրական կարգավորումները	2. Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են քրեական վարույթն իրականացնող մարմնի կողմից ծանուցման հետ կապված մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
36	Կատարելագործել գույքի վրա կալանք դնելու քրեադատավարական միջոցառման վերաբերյալ օրենսդրական կարգավորումները	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն գույքի վրա կալանք դնելու միջոցառման՝ միջազգային	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են գույքի վրա կալանք դնելու	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում

		<p>չափանիշներին և լավագույն փորձին համապատասխանության տեսանկյունից</p> <p>2. Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով</p>	արդյունքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը				Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
37	Կատարելագործել օպերատիվ-հետախուզական միջոցառումների իրականացման, ձեռք բերված տվյալների օգտագործման օրենսդրական հիմքերը և չափանիշները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	<p>1. Կատարվել է ուսումնասիրություն «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» օրենքի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից</p> <p>2. «Օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով</p>	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են օպերատիվ-հետախուզական գործունեության շրջանակներում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ ոստիկանություն	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
38	Բարելավել անձնական տվյալների պաշտպանության մեխանիզմները	1. Կատարել ուսումնասիրություն անձնական տվյալների մշակման ոլորտում	Բարելավվել են անձնական տվյալների պաշտպանության	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի

		<p>առկա բացերի վերաբերյալ՝ միջազգային լավագույն չափանիշների տեսանկյունից</p> <p>2. Կատարված ուսումնասիրության արդյունքներով Վարչապետի աշխատակազմ ներկայացնել առաջարկություններ</p>	վիճակը				պահանջվում
--	--	--	--------	--	--	--	------------

Իրավահավասարություն, խտրականության արգելք

Նպատակ. Իրավահավասարության խորհուրդ ներկայացված բողոքների քանակի աճ:

- *Ելակետային տվյալներ՝ 0:*

Խնդիր. Իրավահավասարության ապահովմանն ուղղված իրավական մեխանիզմների առկայություն:

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
39	Օրենսդրորեն սահմանել խտրականության հասկացությունը, տեսակները, դրանից պաշտպանության միջոցները և մեխանիզմները, իրավահավասարության հարցերով զբաղվող մարմնի կազմավորման, գործունեության երաշխիքները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	«Իրավահավասարության մասին» օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են խտրականության որևէ հիմքով մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
40	Վերապատրաստումներ իրականացնել իրավահավասարության, խտրականության արգելքի թեմաներով	Վերապատրաստվել է ուստիկանների 14%-ը	Նվազել է քրեական գործերի հետաքննության ընթացքում և ՀՀ Ոստիկանությանբա ժիններում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ ոստիկանություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
		Վերապատրաստվել է քննիչների 8%-ը	Նվազել է քրեական գործերի քննության	ՀՀ արդարադատության	ՀՀ արդարադատության		

			ընթացքում խտրականության դեպքերի քանակը	նախարարություն	ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
	Վերապատրաստվել է դատախազների 11%-ը	Նվազել է քրեական գործերի քննության ընթացքում խտրականության դեպքերի քանակը	Նվազել է քրեական գործերի քննության ընթացքում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
	Վերապատրաստվել է դատավորների 62%-ը	Նվազել է քրեական գործերի քննության ընթացքում խտրականության դեպքերի քանակը	Նվազել է քրեական գործերի քննության ընթացքում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ արդարադատության ակադեմիա՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
	Վերապատրաստվել է բժշկական ոլորտի աշխատողների 5%-ը	Նվազել է բժշկական սպասարկման ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	Նվազել է բժշկական սպասարկման ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
	Վերապատրաստվել է սոցիալական ոլորտի աշխատողների 50%-ը	Նվազել է սոցիալական սպասարկման ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	Նվազել է սոցիալական սպասարկման ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
	Վերապատրաստվել է կրթության բնագավառի աշխատողների 10%-ը	Նվազել է կրթության ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	Նվազել է կրթության ոլորտում խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ կրթության, գիտության մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		

41	Բարձրացնել իրավահավասարության, բոլոր հիմքերով խտրականության արգելքի վերաբերյալ իրազեկվածությունը	<p>1. Մշակվել և տարածվել է իրավահավասարության արգելքի վերաբերյալ առնվազն 3 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին</p> <p>2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն</p> <p>3. Իրականացվել է իրավահավասարության, խտրականության արգելքի վերաբերյալ առնվազն 5 իրազեկման ակցիա</p>	Նվազել է խտրականության դեպքերի քանակը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	<p>Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ</p> <p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p> <p>ՀՀ առողջապահության նախարարություն</p> <p>ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p> <p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p>	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
42	Պատասխանատվություն սահմանել ատելության խոսքի համար՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	<p>1. Կատարվել է վերլուծություն՝ ատելության խոսքի (ներառյալ առցանց տիրույթում) համար պատասխանատվության նր վերաբերող միջազգային չափանիշների և լավագույն փորձի վերաբերյալ</p> <p>2. Իրավական ակտ(եր)-ում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու</p>	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են ատելության խոսքի դրսևորման, առանձին խումբ անձանց իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		մասին օրենքի նախագիծը ուղարկվել է Ազգային ժողով					
43	ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիայի կամընտիր արձանագրության վավերացմանն ուղղված աշխատանքների իրականացում	Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների և օրինական շահերի արդյունավետ պաշտպանության նոր հնարավորությունների ամրագրում	Կոնվենցիայի վավերացման դեպքում նվազել են հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ խտրականության դեպքերը	ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
44	Բարձրացնել իրազեկվածությունը ատելության խոսքի վերաբերյալ	1. Մշակվել և տարածվել է ատելության խոսքի վերաբերյալ առնվազն 5 տեղեկատվական նյութ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ատելության խոսքի արգելքի վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն 3. Իրականացվել է ատելության խոսքի արգելքի վերաբերյալ առնվազն 2 իրազեկման ակցիա	Նվազել են ատելության խոսքի դրսևորման, առանձին խումբ անձանց իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
45	Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների պաշտպանության և սոցիալական ներառման երաշխիքները	1. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով 2. «Անձի ֆունկցիոնալության գնահատման մասին» ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ խտրականության դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020 թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

46	Օրենսդրորեն սահմանել հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման կանոնները	Ընդունվել է հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման ուղեցույցը հաստատելու մասին Առողջապահության նախարարի հրաման	Նվազել են բժշկական օգնության և սպասարկման ընթացքում հաշմանդամություն ունեցող անձանց նկատմամբ խտրականության դեպքերը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
47	Ապահովել հոգեկան, այդ թվում՝ մտավոր խնդիրներով հաշմանդամություն ունեցող անձանց մասնակցությունն իրենց իսկ վերաբերող բոլոր որոշումների կայացման գործընթացներում	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ պարզելու ոլորտում առկա իրավական բացերը, դրանց լուծման միջոցները 2. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են հոգեկան, այդ թվում՝ մտավոր հաշմանդամություն ունեցող անձանց՝ իրենց վերաբերյալ որոշումների կայացմանը չմասնակցելու հետևանքով նրանց իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
47.1	Ապահովել հոգեկան առողջության և մտավոր խնդիրներ ունեցող անձանց՝ իրենց վերաբերող հարցերում որոշումներ կայացնելու իրավունքը	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ պարզելու ոլորտում առկա իրավական բացերը, դրանց լուծման միջոցները 2. Ընդունվել է անգործունակության ինստիտուտին առնչվող իրավակարգավորումների վերանայման և աջակցության միջոցով որոշումների կայացման մեխանիզմի ներդրման	Հոգեկան առողջության և մտավոր խնդիրներ ունեցող յուրաքանչյուր անձ հնարավորություն է ստացել իր վերաբերյալ որոշումները կայացնել անձամբ:	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն ՀՀ մարդու	2022 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում: Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		վերաբերյալ գործողությունների ծրագիրը հաստատելու մասին Կառավարության որոշումը: 3. Ընդունվել է աջակցության միջոցով որոշումների կայացման մեխանիզմի վերաբերյալ օրենսդրությունը: 4. Ներդրվել է աջակցության միջոցով որոշումների կայացման մեխանիզմը:			իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
48	Խրախուսել կանանց ներգրավումը ՋՈւ-ում	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն ՋՈւ-ում կանանց՝ ծառայության անցնելու, այն շարունակելու կամ դադարեցնելու դրդապատճառները պարզելու նպատակով 2. Նախատեսվել է Կին զինծառայողների իրավունքների խթանման և պաշտպանության հարցերով զբաղվող պաշտոնի ավելացում 3. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է զինված ուժերում կանանց ծառայության վերաբերյալ 5 տեսաձայնագրություն	ՋՈւ-ում ավելացել է կին զինծառայողների թիվը	ՀՀ պաշտպանության նախարարություն		2022թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
48.1	Ապահովել Արցախյան պատերազմի հետևանքով տեղահանված անձանց, հաշմանդամություն ստացած անձանց, զոհված, անհայտ կորած և գերության	1. Նշված անձանց հասանելի սոցիալական, հոգեբանական,	Ապահովվել է անձանց, հաշմանդամություն ստացած անձանց,	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն		2021-2022 թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի

	մեջ գտնվող անձանց և նրանց ընտանիքների իրավունքների արդյունավետ պաշտպանության ծրագրերի իրականացում	բժշկական, իրավական աջակցության ծառայությունների կարիքները հավաքագրվել և ամբողջականացվել են: 2. Թիրախային աջակցության ծրագրերը մշակվել և իրականացվում են:	զոհված, անհայտ կորած և գերության մեջ գտնվող անձանց և նրանց ընտանիքների իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը:	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն ՀՀ պաշտպանության նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն			պահանջվում:
--	---	---	--	--	--	--	-------------

Առողջության պահպանման իրավունք

Նպատակ. Ամրապնդել առողջության պահպանման իրավունքի առավել արդյունավետ իրականացման մեխանիզմներն ու միջոցները

Խնդիր. Առողջության պահպանման իրավունքի անհրաժեշտ ենթակառուցվածքների ստեղծում, որակյալ առողջապահության մատուցման բարելավում և հանրային իրազեկվածության մակարդակի բարձրացում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
49	Բարձրացնել պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների վերաբերյալ հանրային իրազեկվածության մակարդակը	1. Պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական ծառայությունների ցանկը փակցվել է 150 բժշկական հաստատությունում	Նվազել են պետության կողմից երաշխավորվող բժշկական օգնության և սպասարկման իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Երևանի քաղաքապետարան՝ համաձայնությամբ ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
50	Ավելացնել երեխաներին հոգեբուժական և վերականգնողական ծառայություններ մատուցող հաստատությունների քանակը	1. Ստեղծվել է մանկական 1 հոգեբուժական ստացիոնար բաժանմունք	Նվազել են երեխաների հոգեկան առողջության պահպանման	ՀՀ առողջապահության նախարարություն		1. 2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով

		2. Ստեղծվել է մանկական վերականգնողական ծառայություններ մատուցող 1 սպասարկման կենտրոն	իրավունքի խախտման դեպքերը և բարձրացել վերականգնողական բուժօգնության մատչելիությունը			2. 2020թ. երկրորդ կիսամյակ	չարգելված այլ աղբյուրներ
51	Բարձրացնել հանրային իրազեկվածությունը պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման մասին	Կազմակերպվել են հանրային իրազեկման աշխատանքներ, զանգվածային լրատվության, տեղեկատվական նյութերի միջոցով իրականացվել են պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման հարցերի վերաբերյալ քարոզարշավներ	Բնակչությունն իրազեկված է պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման և դրա հետ կապված իրավունքների մասին, մեծացել են պալիատիվ խնամքի կարիք ունեցող պացիենտների՝ պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման դիմումների թիվը:	«Նախարարության նախարարություն»	«Նախարարության նախարարություն»	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
52	Իրականացնել պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման, ցավային համախտանիշի կառավարման վերաբերյալ (այդ թվում՝ ոլորտի իրավակարգավորումների) շարունակական կրթական ծրագրեր՝ բուժաշխատողների և ուսանողների համար	1. Առկա են և շարունակական իրականացվում են պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման և ցավային համախտանիշի կառավարման վերաբերյալ կրթական ծրագրերը, վերապատրաստման դասընթացները բժշկական և ուսումնական հաստատություններում	Նվազել են պալիատիվ բժշկական օգնության և խնամքի տրամադրման, թմրամիջոց և հոգեմետ/հոգեներգ ործուն/ նյութեր պարունակող դեղերի դուրսգրման հետ կապված պացիենտների	«Կրթության գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն»	«Կրթության գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն»	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		<p>2. Առկա են և շարունակական իրականացվում են պացիենտների և բուժաշխատողների իրավունքների և պարտականությունների, պալիատիվ բժշկական օգնության և սպասարկման, թմրամիջոց և հոգեմետ/հոգեներգործուն/ նյութեր պարունակող դեղերի դուրս գրման հետ կապված իրավակարգավորումների վերաբերյալ վերապատրաստման դասընթացներ բժշկական և ուսումնական հաստատություններում</p> <p>3. Մշակվել, ընդունվել և տարածվել են ցավային համախտանիշի կառավարման նպատակով անհրաժեշտ բոլոր ժամանակակից կլինիկական ուղեցույցները բժշկական հաստատությունների և բուժմասնագետների շրջանում</p>	<p>իրավունքների խախտման դեպքերը</p>				
--	--	--	-------------------------------------	--	--	--	--

53	Ապահովել ազատությունից զրկված և հեպատիտ C ունեցող անձանց պատշաճ բժշկական օգնության և սպասարկման տրամադրումը	Ազատությունից զրկված և հեպատիտ Ց ունեցող անձանց համար մատակարարվել են անհրաժեշտ քանակի պանզենտոպային դեղեր	Նվազել է ազատությունից զրկված և հեպատիտ Ց ունեցող անձանց թիվը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
54	Բարձրացնել առողջության պահպանման և բժշկական օգնության իրավունքի (այդ թվում՝ սեռական և վերարտադրողական առողջության) վերաբերյալ իրազեկվածությունը, ներառյալ՝ հաշմանդամություն ունեցող, ինչպես նաև ՔԿՀ-ներում և հոգեբուժական հաստատություններում գտնվող անձանց համար	<p>1. Բժշկական հաստատությունների և ՔԿՀ-ների 90%-ում փակցվել են առողջության պահպանման և բժշկական օգնության իրավունքների վերաբերյալ պաստառներ</p> <p>2. Մշակվել և տարածվել է առողջության պահպանման և բժշկական օգնության իրավունքների վերաբերյալ 1 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ տեսողական խնդիրներ ունեցող, ՔԿՀ-ներում և հոգեբուժական հաստատություններում գտնվող անձանց համար</p> <p>3. <i>(կեպն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)</i></p> <p>4. <i>(կեպն ուժը կորցրել է 24.06.21 N 1030-Լ)</i></p>	Նվազել են առողջության պահպանման իրավունքի խախտման, ավելացել են հիվանդությունների զարգացման վաղ կանխարգելման դեպքերը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

55	Իրականացնել վերապատրաստումներ հաշմանդամություն ունեցող անձանց բժշկական օգնության և սպասարկման առանձնահատկությունների թեմայով	Գործող բժշկական հաստատությունների բուժաշխատողների 5%-ը	Նվազել են հաշմանդամություն ունեցող անձանց ոչ պատշաճ բժշկական օգնության և սպասարկման դեպքերը	ՀՀ առողջապահության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
----	--	--	---	-----------------------------------	---	-------------------------	--

Հավաքների ազատություն

Նպատակ. Հավաքների ազատության իրավունքի ենթադրյալ խախտմամբ ՄԻԵԴ ներկայացված բողոքների քանակի նվազում:

Խնդիր. Ձեռնարկել անհրաժեշտ իրավական բարեփոխումներ՝ նվազեցնելով Ոստիկանության կողմից հավաքների ընթացքում ձեռնարկվող միջոցառումների արդյունքում բողոքների և խախտումների քանակը

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
56.	«Հավաքների ազատության մասին» օրենքով նախատեսված և միջազգային չափանիշներին համապատասխան գործելակերպերի բարելավում	1. Կատարվել է վերլուծություն «Հավաքների ազատության մասին» ՀՀ օրենքի և ենթաօրենսդրական ակտերի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից: 2. Ըստ ուսումնասիրության արդյունքների՝ կատարվել են օրենսդրության փոփոխություններ:	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են հավաքների մասնակիցների իրավունքի խախտման, այդ թվում՝ նրանց նկատմամբ անհամաչափ ուժի կիրառման դեպքերը: Նվազել են հավաքները լուսաբանող զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչների իրավունքների խախտման դեպքերը:	ՀՀ արդարա-դատության նախարարություն	ՀՀ ոստիկանություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2021 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում: Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
57.	1. Վերանայել ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի հավաքների ազատության թեմայով	1. Լրամշակվել են ՀՀ ոստիկանության կրթահամալիրի	Նվազել են ՀՀ ոստիկանության կողմից հավաքի	ՀՀ ոստիկանություն		2021 թ. երկրորդ կիսամյակ 2020-2022թթ.	Պետական բյուջե

	վերապատրաստման ծրագրերը միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան	հավաքների ազատության թեմայով վերապատրաստման ծրագրերը միջազգային չափորոշիչներին համապատասխան	մասնակիցների իրավունքների խախտման դեպքերը			պարբերաբար	Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
	2. Վերապատրաստումներ իրականացնել հավաքների ազատության թեմայով՝ միջազգային չափանիշների վերաբերյալ	Վերապատրաստվել է ոստիկանների 24%-ը:					
58	Օրենսդրորեն սահմանել հավաքների հետ կապված ՀՀ ոստիկանության գործողությունների կարգը և պայմանները՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	Ընդունվել է հավաքների հետ կապված ՀՀ ոստիկանության գործողությունները կանոնակարգող կառավարության որոշում	Նվազել են ոստիկանության կողմից հավաքի մասնակիցների իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ ոստիկանություն		2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

Կրթության իրավունք

Նպատակ. Ապահովել բոլորի համար համընդհանուր հիմնական կրթության մատչելիությունը

Խնդիր. Դպրոցից դուրս մնացած երեխաների թվաքանակի կրճատում, հաշմանդամություն ունեցող անձանց կրթության իրավունքի ապահովում և դպրոցական ուսումնական պլանների բարելավում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
59	Հանրակրթական դպրոցներում ներդնել մարդու իրավունքներ քննարկող թեմաներ՝ առարկայական նոր չափորոշիչների համատեքստում՝ Եվրոպայի խորհրդի «Ժողովրդավարական մշակույթի կարողունակությունները» ձևավորող շրջանակի հիման վրա	1. Մշակվել է հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների համար մարդու իրավունքների վերաբերյալ դասընթաց 2. Իրականացվել են մարդու իրավունքներ դասավանդող 60% ների վերապատրաստումներ	Նվազել են դպրոցական տարիքի անձանց իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ կրթության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2021թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		3. Ընդունվել է Մարդու իրավունքների վերաբերյալ դասընթացը հանրակրթական ուսումնական ծրագրում ներառելու մասին իրավական ակտ					
59.1	Ռազմական գործողությունների արդյունքում հաշմանդամություն ստացած անձանց կրթության (այդ թվում՝ մասնագիտական) իրավունքի ապահովման համար ծրագրերի մշակում	Հաստատված ծրագիր, որը ներառում է նախնական (արհեստագործական), միջին մասնագիտական, բարձրագույն և ոչ ֆորմալ կրթության ոլորտները	Ստեղծվել են համապատասխան մեխանիզմներ ռազմական գործողությունների արդյունքում հաշմանդամություն ստացած անձանց համար հասանելի մասնագիտական որակավորման կամ վերամասնագիտացման համար:	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	2022 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում: Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
60	Օրենսդրորեն ամրագրել կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերման, հաշվառման և կրթության իրավունքի իրացման մեխանիզմները	Ընդունվել է կրթությունից դուրս մնացած երեխաների հայտնաբերումը, հաշվառումը և կրթության ներգրավումը կարգավորող ԿԳՄՍ նախարարի հրաման	Նվազել է կրթությունից դուրս մնացած երեխաների թիվը	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Երևանի քաղաքապետարան՝ համաձայնությամբ	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
61	Ընդունել ներառական կրթության ապահովման ռազմավարություն և գործողությունների ծրագիր՝ կրթական բոլոր մակարդակների համար	Վերապատրաստվել է ուսուցիչների 40%-ը՝ վերապատրաստումներ ի նոր մոդուլներով Նոր կառուցվող ուսումնական հաստատություններն ունեն համընդհանուր դիզայնի	Նվազել են կրթության առանձնահատուկ կարիքներ ունեցող անձանց կրթության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն Երևանի քաղաքապետարան՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		ճարտարապետություն/ հանրակրթության հաստատությունների 10%-ը հարմարեցվել է համընդհանուր դիզայնի ճարտարապետությանը Ներդրվել է ներառական կրթության տվյալների հավաքագրման և մոնիթորինգի մեխանիզմ			պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ		
62	Օրենսդրորեն սահմանել ակադեմիական բարեվարքության սկզբունքներ՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1.«Բարձրագույն կրթության և գիտության մասին» ՀՀ օրենքում ներառվել է «ակադեմիական բարեվարքություն» հասկացությունը 2. Բարձրագույն կրթության և գիտության ոլորտում լիազոր մարմինը մշակել և հաստատել է բուհերի համար ակադեմիական բարեվարքության օրինակելի կանոնակարգը 3. ՀՀ բուհերը մշակել և հրապարակել են ակադեմիական բարեվարքության կանոնները	Նվազել են բարձրագույն ուսումնական հաստատություններ ում ակադեմիական բարեվարքության կանոնների, կրթության իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
Կարծիքի արտահայտման ազատություն							
Նպատակ. World Press Freedom Index ¹ -ում ՀՀ դիրքի բարելավում առնվազն 5 տեղով:							

¹ <https://www.panorama.am/en/news/2019/04/18/Armenia-World-Press-Freedom-Index/2102510>

- Ելակետային փյալներ. 2019թ. ՀՀ զբաղեցնում է 61-րդ տեղը 180 երկրի շարքում:

Խնդիր. Խոսքի ազատության սահմանափակման վերաբերյալ բողոքների քանակի նվազում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
63	Օրենսդրորեն ամրագրել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գրանցված զանգվածային լրատվության ոլորտում գործունեություն ծավալող կազմակերպությունների իրական սեփականատերերի բացահայտման և վերջիններիս վերաբերյալ տվյալների հրապարակային հասանելիության պահանջը	Օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու և զանգվածային լրատվության միջոցների՝ տեղեկատվության ազատության իրավունքի իրացման սահմանափակումների դեպքերը, մարդու՝ անկողմնակալ և որակյալ տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
64	Վերանայել լրատվամիջոցների լիցենզավորման/հեռարձակման ընթացակարգին վերաբերող սահմանափակումները	«Հեռուստատեսության և ռադիոյի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են լրատվամիջոցների՝ կողմից տեղեկությունների հավաքման և տարածման իրավունքի սահմանափակումների, լիցենզավորման մերժման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

65	Վերապատրաստումներ իրականացնել մարդու տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի թեմայով՝ ներպետական օրենսդրության և միջազգային չափանիշների վերաբերյալ	Վերապատրաստվել են պետական մարմինների՝ տեղեկատվության տրամադրման համար պատասխանատու բոլոր պաշտոնատար անձինք	Նվազել են տեղեկատվություն ստանալու իրավունքի խախտման դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
66	Ստորագրել «Պաշտոնական փաստաթղթերի մատչելիության մասին» Եվրոպայի խորհրդի կոնվենցիան	Կոնվենցիան ստորագրված է	Կոնվենցիայի վավերացման դեպքում ապահովվել է տեղեկատվության մատչելիության միջազգային կառուցակարգերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
67	Լրամշակել «Խղճի ազատության և կրոնական կազմակերպությունների մասին» օրենքը	Օրենքի նախագիծն ուղարկվել է ՀՀ Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում հիմքեր են ստեղծվել խղճի և կրոնի ազատության օրենսդրական երաշխիքներն ամրապնդելու համար: 1991 թ ընդունված օրենքը համապատասխան եցվել է Սահմանադրական կարգավորումներին և երկրի ստանձնած միջազգային պարտավորություններին	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում

Սեփականության իրավունք

Նպատակ. Սեփականության իրավունքի ենթադրյալ խախտմամբ ՄԻԵԴ ներկայացված բողոքների քանակի նվազում

- **Խնդիր.** Սեփականության իրավունքի վերաբերյալ խախտումների և բողոքների քանակի կրճատում:

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
68	Փոփոխություններ կատարել «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքում՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է վերլուծություն՝ «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից 2. «Հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են հասարակության և պետության կարիքների համար սեփականության օտարման արդյունքում մարդու սեփականության իրավունքի խախտման դեպքերը, սեփականության իրավունքի խախտման դիմաց մարդկանց տրամադրվել է արդարացի փոխհատուցում	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՄԻԵԴ-ում ՀՀ ներկայացուցչի գրասենյակ	1. 2021թ. երկրորդ կիսամյակ 2. 2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

Աշխատանքի իրավունք

Նպատակ. Աշխատանքի տեսչական մարմինն ներկայացված բողոքների թվի աճ:

- *Ելակետային տվյալներ՝ 0*

Խնդիր. Աշխատանքային իրավունքների պաշտպանության համար արդյունավետ ինստիտուցիոնալ և իրավական դաշտի ստեղծում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
69	Բարձրացնել աշխատանքային իրավունքների, այդ թվում՝ դրանց պաշտպանության միջոցների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	1. Մշակվել և տարածվել է աշխատանքային իրավունքների վերաբերյալ 1	Նվազել են հանրային և մասնավոր ոլորտներում մարդու	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Հանրային հեռուստառադիոընկերության խորհուրդ՝ համաձայնությամբ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով

		տեղեկատվական նյութ 2. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է աշխատանքային իրավունքների վերաբերյալ 1 տեսաձայնագրություն	աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը		«Վարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին		չարգելված այլ աղբյուրներ
70	Օրենսդրորեն սահմանել աշխատանքային հարաբերությունների կարգավորման պարզեցված կառուցակարգեր՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ «Վ աշխատանքային օրենսգրքի՝ միջազգային պարտավորությունների ն և չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից 2. «Վ աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Վարչապետի աշխատակազմ	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը	«Վ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն		2022 թվականի մարտի 31	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
71	Օրենսդրորեն ամրագրել աշխատանքային օրենսդրության պահանջների կատարման նկատմամբ ամբողջական և արդյունավետ պետական վերահսկողության համակարգի ներդրումը	Իրավական ակտի նախագիծը ներկայացվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը	«Վ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
72	Աշխատողների առողջության պահպանման և անվտանգության ապահովման պահանջները սահմանող «Վ օրենսդրության կատարելագործման և	Համապատասխան իրավական ակտերի նախագծերը ներկայացվել են Վարչապետի	Համապատասխան իրավական ակտերի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու	«Վ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին Հայաստանի	2022 թվականի մարտի 31	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի

	ամբողջականացման համար համապատասխան իրավական ակտերի նախագծերի մշակում	աշխատակազմ	աշխատանքային իրավունքների՝ անվտանգ և առողջության համար անվնաս աշխատանքային միջավայրի բացակայության հետևանքով խախտման դեպքերը		արհմիությունների կոնֆեդերացիա Հայաստանի գործատուների հանրապետական միություն		պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
73	Օրենսդրորեն սահմանել Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմնի՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը	Ընդունվել է ԱԱՏՄ՝ ռիսկի վրա հիմնված ստուգումների մեթոդաբանությունն ու ռիսկայնությունը որոշող չափանիշների ընդհանուր նկարագիրը, ստուգումներում ընդգրկվող հարցերի ստուգաթերթը հաստատելու մասին իրավական ակտը	Նվազել են մարդու աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը	Տեսչական մարմինների աշխատանքների համակարգման գրասենյակ	Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	2020թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
74	Օրենսդրորեն կատարելագործել արհեստակցական կազմակերպությունների (արհմիությունների) գործունեության գործիքակազմը	Արհեստակցական միությունների մասին ՀՀ օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են մարդու աշխատանքային իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին Հայաստանի արհմիությունների կոնֆեդերացիա Հայաստանի գործատուների հանրապետական միություն	2022 թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

Սոցիալական ապահովության, նվազագույն կենսապայմանների իրավունք

Նպատակ. Աղքատության թվի կրճատում առնվազն 3%-ով:

- *Ելակետային տվյալներ՝ 2017թ. աղքատությունը գնահատվել է 25.7%;*

Խնդիր. Սոցիալապես անապահով անձանց համար սոցիալական ծառայությունների հասանելիության բարձրացում և աղքատության մեջ ապրող ընտանիքների թվի կրճատում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
75	Բարձրացնել պետական կենսաթոշակների չափերը	Միջին կենսաթոշակի չափը ավելացել է 10%-ով	Ապահովվել է գնաճի նկատմամբ միջին տարիքային կենսաթոշակի չափի առաջանցիկ աճ	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն		2020-2022թթ.	Պետական բյուջե
76	Օրենսդրորեն նախատեսել երիտասարդ և երեխա ունեցող ընտանիքների աջակցման կարգը, պայմանները և մեխանիզմները	Օրենսդրական փոփոխություններ կատարելու մասին օրենք(ներ)ի նախագծերն ուղարկվել են Ազգային ժողով, ընդունվել են Կառավարության որոշում(ներ)	Իրավական ակտերի ընդունման արդյունքում բարձրացել է ամուսնությունների և ծնելիության մակարդակը, բարելավվել է երիտասարդ և երեխա ունեցող ընտանիքների սոցիալական վիճակը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
77	Անապահով ընտանիքների համար կայուն եկամտի ստեղծմանն ուղղված համակարգի գործարկում	Համակարգը ներդրվել է գործարկումը սկսվել է, իրականացվել են վերապատրաստումներ	Անապահով ընտանիքները հաղթահարել են աղքատությունը:	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	Տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
78	Առցանց դիմումի հիման վրա աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգի մշակում և գործարկում	Գործարկվել է աշխատող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վերահաշվարկելն ապահովող ենթահամակարգը	Աշխատող կենսաթոշակառուն կենսաթոշակը վերահաշվարկելու դիմումը կարող է ներկայացնել առցանց	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն		2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
Երեխայի իրավունքներ							
Նպատակ. Երեխաների նկատմամբ կատարված հանցագործությունների թվի նվազում առնվազն 5%-ով:							
<p>- Ելակետային տվյալներ՝ 2018 թվականի ընթացքում ՀՀ ըննչական կոմիտեի մարմինների և ստորաբաժանումների վարչությունում քննվել է երեխաների նկատմամբ կատարված հանցագործությունների վերաբերյալ 317 քրեական գործ՝ նախորդ տարվա 265 քրեական գործի դիմաց: 317 քրեական գործերից 76-ը սեռական բնույթի են: 2019թ. ընթացքում ՀՀ ըննչական կոմիտեի վարչությունում է գործվել երեխաների նկատմամբ կատարված հանցագործություններ վերաբերյալ 209 քրեական գործ, որից 51-ը սեռական բնույթի:</p>							

Խնդիր. Երեխաների նկատմամբ բռնությունների, թաֆիքիճիգի և երեխաների հետ կապված այլ հանցագործությունների կանխում և վերացում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
79	Փոփոխություններ կատարել «Երեխայի իրավունքների մասին» ՀՀ օրենքում՝ սահմանելով հիմնական հասկացություններն ու երեխաների իրավունքների պաշտպանության ազգային հանձնաժողովի ձևավորման ընթացակարգերը	1. Կատարվել է ուսումնասիրություն՝ «Երեխայի իրավունքների մասին» օրենքի՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխանության տեսանկյունից, ուսումնասիրվել է երեխայի իրավունքների պաշտպանության միջազգային լավագույն փորձը 2. «Երեխայի իրավունքների մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են երեխայի իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	ՀՀ արդարադատության նախարարություն ՀՀ ոստիկանություն Երևանի քաղաքապետարան ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
80	Օրենսդրորեն սահմանել քրեական արդարադատության ոլորտում երեխայի իրավունքների պաշտպանության ապահովումը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է վերլուծություն՝ Քրեական օրենսգրքի և Քրեական դատավարության օրենսգրքի՝ միջազգային չափանիշներին (Երեխայի իրավունքների մասին ՄԱԿ-ի կոնվենցիա, Երեխաներին սեռական շահագործումից և սեռական բռնությունից պաշտպանելու մասին Եվրոպայի խորհրդի (Լանզարոտի կոնվենցիա) համապատասխանությամբ	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են քրեական դատավարության շրջանակներում երեխայի իրավունքների խախտման, երեխաների նկատմամբ սեռական ոտնձգությունների դեպքերը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն	ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն ՀՀ ոստիկանություն ՀՀ քննչական կոմիտե՝ համաձայնությամբ ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ համաձայնությամբ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

		<p>ան տեսանկյունից</p> <p>2. Քրեական օրենսգրքում և Քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով</p> <p>3. Լանգարոտի կոնվենցիայի վավերացման փաթեթն ուղարկվել է Ազգային ժողով</p>					
81	Բարելավել երեխայի որդեգրման ընթացակարգը	<p>1. Կատարվել է ուսումնասիրություն երեխայի որդեգրման ընթացակարգի վերաբերյալ</p> <p>2. Վերանայվել են երեխայի որդեգրման գործընթացի իրավական մեխանիզմները՝ այդ թվում նաև եզրակացության տրամադրման կարգն ու պայմանները</p> <p>3. Իրավական ակտերի նախագծերն ուղարկվել են Ազգային ժողով</p>	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են երեխաների ապօրինի որդեգրման դեպքերը	«Ղ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	«Ղ արդարադատության նախարարություն	2021թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
82	Բարձրացնել երեխայի իրավունքների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	1. Երեխայի խնամքի, կրթական հաստատություններում փակցվել են երեխայի իրավունքների վերաբերյալ	Նվազել են երեխայի իրավունքների խախտման դեպքերը	«Ղ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	«Ղ արդարադատության նախարարություն «Ղ տարածքային կառավարման և	2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված

		<p>պաստառներ</p> <p>2. Մշակվել և տարածվել է երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեղեկատվական նյութ, այդ թվում՝ իրավունքների պաշտպանության միջոցների մասին</p> <p>3. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն</p> <p>4. Իրականացվել է երեխայի իրավունքների վերաբերյալ առնվազն 3 իրազեկման ակցիա</p>			<p>ենթակառուցվածքների նախարարություն</p> <p>«Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն</p> <p>«Ոստիկանություն</p> <p>Երևանի քաղաքապետարան՝ համաձայնությամբ</p> <p>«Մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p> <p>Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին</p>		<p>այլ աղբյուրներ</p>
83	Ստեղծել երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների հաշվառման և վարման միասնական վիճակագրական համակարգ	Ընդունվել է երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների միասնական հաշվառման և վարման կարգն ամրագրող կառավարության որոշում	Առկա է երեխաների իրավունքներին առնչվող խնդիրների միասնական վիճակագրություն, նվազել են երեխաների իրավունքների խախտման դեպքերը	«Արդարադատության նախարարություն	«Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
84	Օրենսդրորեն սահմանել խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների կազմավորման և աշխատանքի սկզբունքներն ու կարգը՝ միջազգային չափանիշներին համապատասխան	1. Կատարվել է վերլուծություն՝ խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների գործունեության վերաբերյալ միջազգային չափանիշների և	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են երեխայի իրավունքների խախտման դեպքերը	«Աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	«Օտարաձրային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	2022թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում
					«Ոստիկանություն		Օրենքով չարգելված
					Երևանի քաղաքապետարան		

		<p>լավագույն փորձի վերաբերյալ</p> <p>2. Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների գործունեությունը կարգավորող օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով</p> <p>3. Ընդունվել է Խնամակալության և հոգաբարձության մարմինների գործունեությունը կարգավորող իրավական ակտը (ուղեցույց) հաստատելու մասին կառավարության որոշում</p>			<p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p>		<p>այլ աղբյուրներ</p>
85	<p>Օրենսդրորեն սահմանել կատարողական վարույթի շրջանակներում ծնողի հետ երեխայի տեսակցությունների ապահովման կարգը</p>	<p>1. Կատարվել է վերլուծություն՝ ծնողի կողմից երեխայի տեսակցության հարկադիր ապահովման մասին միջազգային չափանիշների և լավագույն փորձի վերաբերյալ</p> <p>2. Ընդունվել է կատարողական վարույթի շրջանակներում ծնողի հետ երեխայի տեսակցությունների ապահովման կարգը հաստատելու մասին Արդարադատության նախարարի հրաման</p>	<p>Նվազել են երեխայի՝ ծնողի հետ շփվելու և դաստիարակություն ստանալու իրավունքների խախտման դեպքերը</p>	<p>ՀՀ արդարադատության նախարարություն</p>	<p>ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն</p> <p>ՀՀ ոստիկանություն</p> <p>ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ</p>	<p>2021թ.երկրորդ կիսամյակ</p>	<p>Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում</p> <p>Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ</p>

86.	Բարելավել հանրակրթական և նախակրթական ուսումնական, ինչպես նաև երեխայի խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում սանիտարական պայմանները	Հասցեագրվել են ՀՀ կրթական տեսչական մարմնի կողմից իրականացված ստուգումների արդյունքներով վերհանված խնդիրները:	Նվազել են երեխայի՝ անվտանգ միջավայրում ապրելու և առողջության իրավունքի խախտման դեպքերը:	ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարություն	ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարություն ՀՀ առողջապահության նախարարություն ՀՀ ոստիկանություն Երևանի քաղաքապետարան՝ համաձայնությամբ ՀՀ քաղաքաշինության կոմիտե ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմ՝ համաձայնությամբ ՀՀ կրթության տեսչական մարմին Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմին Առողջապահական և աշխատանքի տեսչական մարմին ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի տեսչական մարմինների համակարգման գրասենյակ	2020-2022 թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
-----	--	--	---	--	---	--------------------------	--

Տնտեսական գործունեության ազատություն

Նպատակ. Doing business-ում ՀՀ ցուցանիշի բարելավում առնվազն 3-ով:

- Ելակետային փվյալներ՝ *Doing business աղյուսակում* ՀՀ-ի ցուցանիշը 47 է:

Խնդիր: Տնտեսվարողների համար իրազեկվածության բարձրացման ապահովում, տնտեսական գործունեության վարչարարության պարզեցում

Գ թիվ	Գործողություն	Ակնկալվող անմիջական արդյունք	Ակնկալվող ազդեցություն	Պատասխանատու մարմին	Համակատարող մարմին	Վերջնաժամկետ	Ֆինանսավորում
87	Բարձրացնել ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածությունը	<p>1. Մաքսատներում փակցվել են ԵԱՏՄ կարգավորումների, մասնավորապես ներմուծման, արտահանման կարգավորումների վերաբերյալ պաստառներ</p> <p>2. Մշակվել և տարածվել է ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ առնվազն 3 տեղեկատվական նյութ</p> <p>3. Մշակվել և զանգվածային լրատվության միջոցներով տարածվել է ԵԱՏՄ մաքսային կարգավորումների վերաբերյալ առնվազն 3 տեսաձայնագրություն</p>	Նվազել են մաքսային սահմանով ապրանքների տեղափոխման ընթացքում մարդու իրավունքների խախտման դեպքերը	ՀՀ պետական եկամուտների կոմիտե		2020-2022թթ. պարբերաբար	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ
88	Օրենսդրորեն կատարելագործել Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողովի գործունեության գործիքակազմը (լիազորությունները),	«Տնտեսական մրցակցության պաշտպանության մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծն ուղարկվել է Ազգային ժողով	Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում նվազել են անհավասար տնտեսական մրցակցության, տնտեսվարողների իրավունքների խախտման դեպքերը, ավելացել է նոր տնտեսվարող սուբյեկտների քանակը	ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարություն	ՀՀ տնտեսական մրցակցության պաշտպանության պետական հանձնաժողով՝ համաձայնությամբ ՀՀ արդարադատության նախարարություն	2020թ. երկրորդ կիսամյակ	Պետական բյուջեից ֆինանսավորում չի պահանջվում Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

			Օրենքի նախագծի ընդունման արդյունքում սահմանվել են համաչափ և հայեցողության իրացման կանխատեսելի չափանիշներով պատասխանատվության միջոցներ				
Ռազմավարական հաղորդակցություն							
89	Մշակել մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլան	Ընդունվել է Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի հաղորդակցության պլանը հաստատելու մասին իրավական ակտը	Ավելացել է Մարդու իրավունքների պաշտպանության ազգային ռազմավարության և դրանից բխող 2020-2022թթ. գործողությունների ծրագրի վերաբերյալ տեղեկատվական / լրատվական նյութերի, հաղորդումների, զեկույցների քանակը	ՀՀ արդարադատության նախարարություն		2020թ. առաջին կիսամյակ	Պետական բյուջե Օրենքով չարգելված այլ աղբյուրներ

(հավելվածը փոփ., խմբ., լրաց. 18.06.20 N 992-L, 24.06.21 N 1030-L, փոփ. 30.12.21 N 2178-L)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ

Է. ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ